

HOE GENT, PRECIES 300 JAAR GELEDEN, DOOR HET OOG VAN EEN NAALD KROOP

of

HOE EEN SPOTZIEKE STROP ONS KOMT VERTELLEN OVER
"EEN GENTSCHÉ TRAGEDIE IN DE GENTSCHÉ TAELE"

Reeds op de lagere school (tegenwoordig spreekt men liever van basisschool) knoopte men het ex cathedra in ons oor : de 17de eeuw was voor onze gewesten die in die dagen Zuidelijke of Spaanse of Katholieke Nederlanden of ook wel Belgica genoemd werden, een vrijwel ononderbroken opeenvolging van triestige winters en rampzalige zomers. Elkaar in het haar zittende naburen maakten er hun geliefkoosd slagveld van. Waarmee met zoveel woorden kan gesteld worden dat die gewesten herhaaldelijk te vuur en te zwaard verwoest werden, waarbij plundering, brandstichting, moord en verkrachting schering en inslag waren. Dingen die te huidigen dage weliswaar verre van huis maar niettemin dagelijkse kost zijn. Zowel binnen als buiten onze grenzen werd om wedstrijd geïntrigeerd, gekonkelfoesd, met de natte vinger gema-noeuvreerd, naar hartelust verraad gepleegd.

1632

De miserie begon met de wankele gezondheidstoestand van onze landvoogdes, Aartshertogin Isabella. U weet wel die voorname dame van wie Rubens en Van Dijck zulke mooie, enige portretten geschilderd hebben. Het noodlot had het aldus gewild : Isabella zou kinderloos sterven. Had ze wél een kroost gehad, dan ware ze de stammoe-der geworden van een - in principe althans - onafhankelijke staat. Wel te verstaan in de problematische veronderstelling dat onze lieve (?), onbaatzuchtige (?) geburen Engeland, Frankrijk, Holland in het stichten van zo'n staat geen graten zouden gevonden hebben. En aan het geval hun zegen zouden willen geven hebben.

Slaap gerust op beide uw oren : die zegen gaven ze geenszins want twee hunner : Frankrijk en Holland (of liever de Noordelijke Nederlanden of Republiek der Verenigde Provinciën of kortweg Republiek) hadden zich in het hoofd gehaald Isabella's erfgoed gezwind maar dan toch enigszins voorbarig onder elkaar te verdelen. Op papier natuurlijk. Menende het ijzer te moeten smeden terwijl het heet was droegen de Franse koning Lodewijk XIII en zijn eerste minister, de beruchte Richelieu, een van hun agenten op zonder dralen roet in Isabella's eten te gaan gooien.

Volgens hun plan zouden ontevreden edelen van de bovenste plank zoals de prins van Epinoy, de hertog van Aarschot, de graaf van

Egmond - om slechts enkele der bijzonderste samenzweerdere te ver-
noemen - het volk ertoe aanzetten "sich te bevryden van het beswaer-
lijke ende ondraeglijke jock der Spaengiaerden ende haere adheren-
ten". Een overeenkomst werd te Den Haag ondertekend op 22 mei.
Zodra de Spanjaarden feestelijk wandelen gezonden waren zou Riche-
lieu ten tonele verschijnen en zich Henegouwen, Namen, Luxemburg
en Frans Vlaanderen toeëigenen. Op zijn beurt zou Prins Frederik
Hendrik der Republiek de rest van de Spaanse koek in zijn "elle" sle-
pen : Vlaanderen, Brabant, Mechelen (Land van Mechelen), Limburg,
Gelder.

Het Frans-Hollands komplot viel echter gans en gaar in duigen. In de
eerste plaats omdat Isabella lont geroken hebbend, meneer de Franse
agent François Carondelet naar een klooster expedieerde. In de tweede
plaats omdat de resident van de Engelse koning te Brussel, Balthazar
Gerbier, een schilder, die goed bevriend was met Rubens, tot de laat-
ste bijzonderheid van de samenzwering, aan het Spaans klokzeel ging
hangen. Tegen - dat spreekt vanzelf - betaling van een stapel blinkende
goudstukken. Wat stond er de al te fantasierijke plannenmakers anders
te doen dan ofwel de vlucht te nemen ofwel een ongemakkelijk reisje
naar een Spaans rustoord te ondernemen ?

1633.

Op 2 december overleed Infante Isabella. Zoals sedert lang voorzien
was legde de Spaanse Kroon stante pede de grijpende hand op het on-
gelukkig Belgica. Een lange resem plaatsvervangende landvoogden of
gouverneurs-generaal zullen door de koning Filips IV naar de Zuide-
lijke Nederlanden gezonden worden om het wingewest in zijn plaats
en in zijn naam te besturen.

1634

Onze mislukte Franse en Hollandse komplotsmeders schijnen hun be-
komst niet gehad te hebben van hun triestige activiteiten want reeds
in april steken ze weer de koppen bijeen om eens en voor goed (!!!)
hun part van de Spaanse koek in de wacht te slepen. Ze zouden er
geen gras laten over groeien maar de handen uit de mouwen steken
om de een vanuit het noorden en de ander vanuit het zuiden hun
"blijde intrede" te doen in het beloofde land.

Ze wisten warempel heel goed op welke plaatsen ze elkaar de hand
zouden komen drukken. Het was een kinderspel om die plaatsen van
samenkomst te onthouden : een ingenieus uitgedachte waterlijn be-
staande uit de kanalen van Oostende naar Brugge en van Brugge naar
Gent; een eindje Schelde; de Rupel; de Demer tot Bilsen in Limburg;

ten slotte een kort stukje steenweg om Maastricht te bereiken. Prins Frederik Hendrik en Lodewijk XIII mochten zich de handjes kussen. Vooral deze laatste want werden hem niet door de vrijgeveige Noorderbuur de expliciet Vlaamse steden Gent en Brugge op een gouden schaalje gepresenteerd ?

Helaas voor beide dromers herhaalde zich wat 3 jaar voordien gebeurd was : hun *plan* werd een feestelijk fiasco. Ze zwoeren blijgezind dat ze, elk op zijn manier, hun *plan* zouden trekken. Wat uiteraard inderdaad zal gebeuren.

Op het einde van het jaar zond Filips IV een nieuwe gouverneur-generaal naar Belgica : zijn enige broeder Kardinaal-Infant Ferdinand, gezegd van Oostenrijk. Een niet onbekwaam soldaat maar een nulliteit van een staatsman. Wat niet belette dat de bevolking hem op een uitbundige wijze verwelkomde. Omdat ze in hem, och arme, de door God gezonden vredesengel meenden te herkennen.

Die vredesengel vond het zelfs niet min zijn naam (of portret) aan meer dan een uithangsbord te leen te geven. Lokeren had zijn "In den Prins Cardinael", Knesselare had die eveneens. En Machelen. En Olsene. En St.-Niklaas. En Temse. En Waasmunster. En Wichelen. En Assenede. En Erembodegem. En, natuurlijk, ook Gent : een aan het Dobbel Slot; een aan de Baliestraat; een aan de Muidepoort; een aan de "Beestenmerct". Deze laatste nog in 1822 !

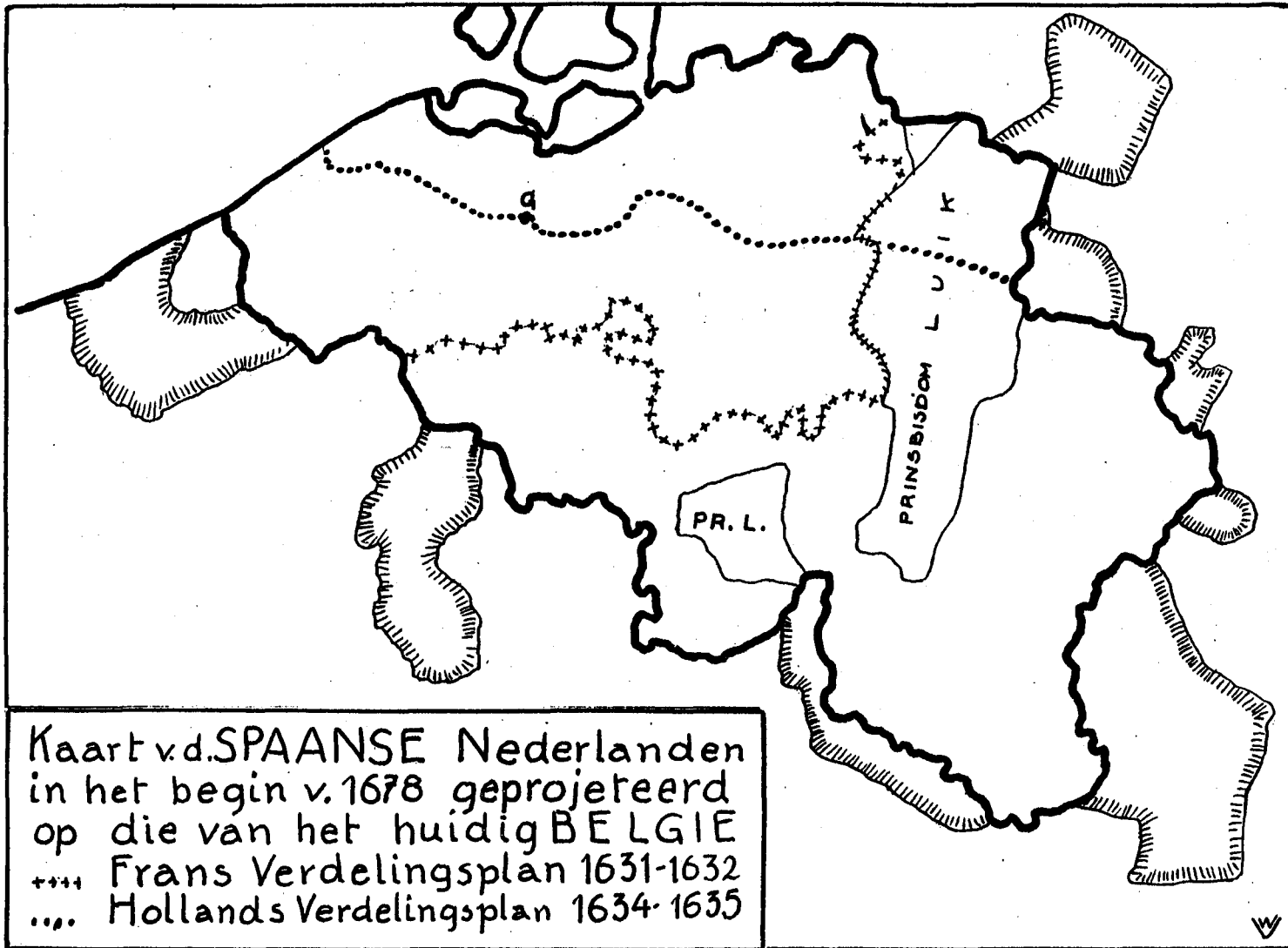
De blijde inkomsten die Ferdinand achtereenvolgens in de grote steden deed, draaiden dan ook uit op schitterende successen. Op 4 nov. had de Intrede plaats te Brussel. Triomfbogen ontworpen door een De Vos zorgden voor een decorum uit de duizend.

1635

Weldra zouden ook Gent en Antwerpen aan de beurt komen om de Infant te verwelkomen. Antwerpen op 16 mei. Het was Rubens (altijd die Rubens !) die de ontwerpen van de talrijke poorten tekende.

Gent was Antwerpen met enkele maanden voorafgegaan namelijk op 28 januari. U bent hoofdstad van Vlaanderen. Of niet ?

Op een door sneeuw en ijs gepeste dag. De schilderijen die zowel de grote als de kleine zegebogen versierden waren van de hand van de Brusselse schilder Gaspar de Crayer (o.a. wegens dat feit gaf het dankbare Gentse nageslacht zijn naam aan een straat) geassisteerd door de Antwerpenaar Theodoor Rombouts, van wie in het Stadhuis (kapel van de schepenen van Ghedeele) een indrukwekkend doek bewaard wordt. Nog andere kunstenaars verleenden hun medewerking aan de uitvoering van de versieringswerken : Niklaas de Liemacker, gezegd Roose (van wie verschillende schilderijen in de St.-Niklaaskerk

Kaart v.d.SPAANSE Nederlanden
 in het begin v. 1678 geprojeteerd
 op die van het huidig BELGIE
 +++ Frans Verdelingsplan 1631-1632
 ... Hollands Verdelingsplan 1634-1635

Afb. 1. De Zuidelijke Nederlanden aan de vooravond van het beleg van Gent. Let op de ligging van de stad.

hingen); Gerard Seghers; en nog anderen. Talrijke van die doeken worden, zoals u wel zult weten, in het Bijlokemuseum bewaard. De massa Gentse duiten gekost hebbende stadsversieringen waren nauwelijks onttakeld of Ferdinands Blijde Inkomst moest full-speed de plaat poetsen voor veel minder Blijde Oorlogsbezigheden. Iets waarvoor de lieve burens met plezier zullen zorgen.

1636

en volgende jaren maken die Hollandse en Franse "vrienden" er een spelletje van van eerst te komen en dan te gaan, van eerst te nemen en dan ontnomen te worden. Een tijdverdrijf waarbij de onschuldige en machteloze bevolking de gebroken potten te lijmen had.

1637

Frederik Hendrik maakt zich meester van Breda. Geen lacheding. Hij probeert eveneens Antwerpen in de wacht te slepen, doch de Spanjaard stak er een stokje voor.

1640

Lodewijk XIII komt met een breed gebaar Atrecht "bevrijden".

1641

De Infant sterft op 9 nov. Van dat ogenblik af zullen de ene gouverneur-generaal na de andere in zijn Brusselse zetel komen paraderen en in naam van de Madrileense Hofkliek de plak zwaaien.

1642

Dood van de hardvochtige maar intelligente kardinaal Richelieu. Als opvolger krijgen we de even hardvochtige maar vooral sluwe kardinaal Mazarin.

1643

De eerste aanval van de Hollanders op Gent wordt verijdeld dank zij de ondergelopen meersen. Lodewijk sterft op 14 mei. Zijn zoon volgt hem op. Zijn naam ? Louis le Quatorzième ofte Louis le Grand ofte Le Roi-Soleil. Met deze meneer "L'Etat C'est Moi" zal het met de oorlogsmiserie echt menens worden. Al de veldslagen welke die "Fauve perruqué" tegen Holland en Spanje zal voeren zullen op onze vaderlandse bodem uitgevochten worden.

1644

De Republiek neemt Vlaanderens Sas van Gent in.

1645

Met reuzenschreden nadert het Frans gevaar de Gentse contreien. De Schelde wordt bij Gaver overgestoken en het Land van Aalst bezet.

1646

Kortrijk ondergaat hetzelfde lot.

1647

Dood van Frederik Hendrik. Willem II, prins van Oranje en graaf van Egmont zet zich op zijn plaats.

1648

Op 30 januari tekenen de gezanten van Spanje en die van de Republiek de Vrede van Munster (Westfalen). De Hollanders waren zo dwarsdrijverig dat ze wachtten tot de 5de juni om ze af te kondigen. Waarom ? Omdat Egmont en Hoorn in 1568 op de 5de juni te Brussel onthoofd werden. Wie dacht dat het nu amen en uit was met het branden en plunderen van tientallen dorpen en het afslachten van dieren en mensen, vrouwen en kinderen inclusief, was maar een triestige naïeveling want waarom anders zou men in

1659

met een nieuwe (definitieve ?) Vrede voor de dag gekomen zijn ? Die van de Pyreneeën.

1661

Dood van Mazarin. Ook het Franse volk slaakte een zucht van verlichting bij het vernemen van de gebeurtenis. En de koning was er gaarne bij want nu kan hij het besluit nemen voortaan zelf voor eerste minister te spelen.

1662

De Engelse koning Charles II (1660-1685) is zo vriendelijk aan sire Louis, van huize uit zijn aartsvijand, de versterkte stad Duinkerken te verkopen.

1665

Dood van Filips IV in september. Zijn vierjarige ziekelijke (het zit in de familie) zoon Carlos II, aldus gekerstend naar zijn betovergrootvader Carlos I (onze Keizer Karel) neemt plaats op de Spaanse troon.

1667

Op 24 mei brengt Louis een ongevraagd bezoek aan Vlaanderen. "Il s'amuse à prendre la Flandre" zoals men te Parijs 's konings avontuur waarderend commentarieerde.

Natuurlijk is Francisco de Castel-Rodrigo, onze papieren gouverneur-generaal, tegen die militaire wandeling niet opgewassen. Met de gevolgen vandien. Hij moet dan ook hulpeloos toezien hoe Armentières, Charleroi, Doornik, Douai, van eigenaar veranderen.

1668

Dood van halfgebakken Carlos II. Hij wordt opgevolgd door Filips V, een kleinzoon van Louis le Grand.

1670

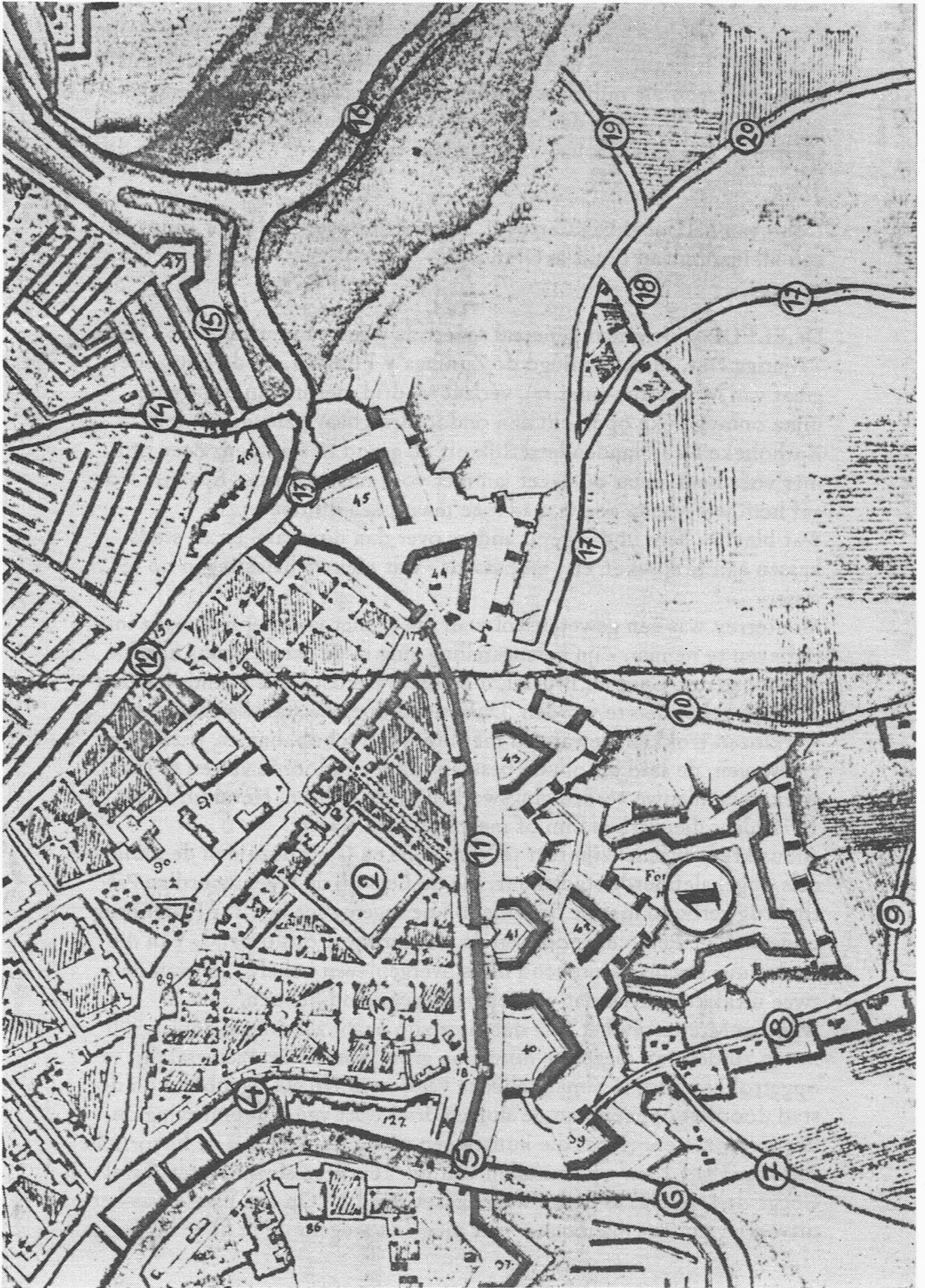
De ELFDE gouverneur-generaal sedert de dood van Isabella (1633), de 21-jarige Don Juan Domingo de Zuniga y Fonseca, op de koop toe graaf van Monterrey (met *rr*), verlaat Madrid met in zijn bagage de bijna onmogelijke opdracht een ondoordringbaar pantser rondom de Katholieke Nederlanden letterlijk uit de grond te stampen. Zeer jammer voor hem, maar ook zeer jammer voor ons, want het Spaanse Hof gaf hem wel hopen goede raad mee maar geen duiden.

Wat bleef er hem in dat geval anders over dan de staats- en de stadskassen aan te spreken en - en passant - wat nieuwe belastingen op te vissen.

Monterrey was een gewetensvol man die er niet voor terugdeinsde initiatieven te nemen. Zijn belangstelling ging in de eerste plaats naar de 2 grote steden Gent en Brussel, die kost wat kost uit 's vijands handen dienden gehouden te worden. Duizenden door de stadskas betaalde werklozen trokken, gewapend met houweel, schop, hamer, truweel en kruiwagen, de stad uit om de bestaande verwaarloosde vesten te versterken en nieuwe verdedigingswerken op te richten. Het duurde tot 1673 aler die werken min of meer voltooid waren.

Aldus kreeg Brussel zijn fort te Sint-Gillis en Gent bezuiden de inmiddels opgekalefaterde stadsmuur, die de Leie bij de tegenwoordige Palfijnbrug verbond met de Schelde, bij de tegenwoordige Ter Platenbrug onderweg de Petercellepoort en de Heuverpoort opslorpend. Van die stadsmuur is vanzelfsprekend niets overgebleven behalve een van de twee uitkijktorentjes dat we Peperbus genoemd hebben.

Waarom Monterrey het fort dat later zijn naam zal dragen zowat 500 m ten zuiden van diezelfde muur, op grond van de St.-Pietersabdij, opgetrokken had, is gemakkelijk te verklaren. Op elk ogenblik kon de stad door het openen van de sluizen driekwart van zijn omgeving onder water zetten. (Doet die kunstgreep u niet denken aan de historische 29 okt. 1914 toen op aanraden van de Veurnese sluismeester Karel Cogge de IJzervlakte onder water gezet werd?). Op een plaats was het uitvoeren van dat manoeuvre niet mogelijk wegens de te hoge ligging

Afb. 2.

Versterkt Gent omstreeks 1678

1. Montereyfort; thans Citadelpark
 2. Grote infanteriekazerne gebouwd NA 1678
 3. Eykhout of Eikhout. Eraan herinnert de tegenwoordige straatnaam Eekhout
 4. Tyckstraete; thans Kortrijksepoortstraat
 5. Jan Palfijnbrug
 6. Leie
 7. Meerschstraete
 8. Kortrijkse Steenweg
 9. Landweg; thans Burggravenlaan
 10. Landweg; thans Hofbouwlaan
 11. Thans Karel de Kerchovelaan
 12. Brug; thans Muinkbrug
 13. Thans Ter Platenbrug
 14. Oude Schelde; thans overwelfd
 15. Thans St.-Lievenslaan
 16. Opperschelde
 17. Zwijnaardse Steenweg
 18. Landweg; thans Herfststraat
 19. Landweg; thans St.-Juliaanstraat
 20. Ottergemse Steenweg
-

van de vesten zijnde de helling van de Blandinusheuvel. (Zie afb. 2)
Van dat fort is al evenmin iets bewaard gebleven. Wel herinneren een laan (Fortlaan) en een straat (Montereystraat) eraan. Maar dat is slechts een mager beestje in vergelijking met de omvang van het gesloopte bouwwerk. Ook Brussel hield eraan twee straten naar dat bouwwerk te noemen : de Fortstraat en de Montereystraat.

Om de Hollanders de daver op het lijf te bezorgen tekenen de Franse en de Engelse koning een geheim verdrag waarbij laatstgenoemde enige voordelen toegewezen worden. Die toestand noopte de Spanjaarden tot het nemen van tegenmaatregelen.

1672

Ze worden goede vriendjes met de Hollanders door het sluiten van een defensief verdrag. Daarbij is Monterrey zo vrijgevig 10000 man ter beschikking te stellen van Willem van Oranje. Helaas oogst deze maar weinig lauweren.

Lodewijk verklaart de oorlog aan Holland. Op 12 juni steekt hij de Rijn over om aan dat land een bevrijdend bezoek te brengen. Op 8 juli neemt Willem III de teugels van het bewind in handen.

1673

13 mei : de Fransen trekken door Vlaanderen, dorpen verbrandend en verwoestend.

16 mei : Aankomst van de koning te Kortrijk.

23 mei : Lodewijks legerbenden doorkruisen de omgeving van Gent zonder met een beleg te beginnen. Wel proberen ze Brussel te veroveren maar de Brusselaars slaan de aanval af.

juni : Op het onverwachtst verschijnen ze voor Maastricht.

2 juli : Na een moeizaam beleg moet de stad zich overgeven. Het was onder de muren van die stad dat Charles de Batz comte de Montesquiou, gentilhomme gascon, de ons allen goed bekende musketier d'Artagnan, sneuvelde.

september : De Brusselaars slaan een tweede aanval af.

1674

Monterrey doet de stadsversterking (+ fort) verstevigen.

1675

Dood van Louis' grootste generaal, maarschalk Turenne.

Daar Monterrey in Spanje de boter opgegeten had mocht hij hier zijn matten oprollen en naar Madrid rijden. Zijn ongenade was evenwel van geen lange duur want reeds in 1677 werd hij onderkoning van Catalonië. Hij overleed in 1716. Per slot van rekening moet hij in Spanje's ogen geen belangrijk personage geweest zijn want geen van de twee grootste Spaanse encyclopedieën vermeldt zijn naam. Een andere Spaanse grote, Don Carlos van Villa-Hermosa, haast zich de vacante zetel te bezetten.

1676

Lodewijk stelt zich aan het hoofd van zijn leger. Dat belooft !

Hij stelt aan Willem III voor de zoveelste keer voor Belgica broederlijk te verdelen. Hij loopt koninklijk tegen de lamp.

1677

Op 17 maart zet hij een nieuwe campagne in. Ditmaal wil hij er met de vuile voeten doorgaan. Valenciennes en andere plaatsen stellen hun poorten voor de zonnige bezoeker wagewijd open. De arme man schrikt zich een ongeluk als hij verneemt dat zijn Hollandse bondgenoot het geweer van schouder veranderd heeft en zoete broodjes gaan bakken is met de Engelsen die niet zo lang voordien hun hevigste vijanden waren (denk aan de admiralen Tromp en De Ruyter !). Terzelfder tijd stapt de prins in het huwelijksbootje met de nicht van de Engelse koning. Zonder de medewerking van de genoemde admiralen en zonder de toestemming van de grote Louis. De rest van het jaar kent 'l'Etat C'est Moi' zowel duistere als zonnige dagen.

Afb. 3.

Gent zoals het door de koning van Frankrijk (Lodewijk XIV) is gewonnen op den 9 maart 1678.

Een fantasievolle plattegrond die als curiosum dient beschouwd te worden. Zelfs de windroos schijnt een slag van de molen gekregen te hebben. Een paar oriënteringspunten : boven rechts de *Muinkmeersen* gelegen tussen de *Opperschelde* en de *Oude Schelde*; boven in het midden het *Spanjaardskasteel*; heel in het midden de *Vrijdagsmarkt* met de *St.-Jacobskerk*. Van het *Montereyfort* geen spoor. Dat heeft de Fransman stellig ingeslikt.

Wie zich ingebeeld had dat enig pech de koning uit zijn lood zou geslagen hebben, was waarachtig van 't goe jaar. Wat de Gentenaars betreft begonnen ze hoe langer hoe meer te vrezen dat het Frans geweld ook wel eens boven hun hoofden zou kunnen losbarsten. Niettegenstaande de inondaties, de muren en het Monterey-fort.

Lodewijks voornaamste streven bestond erin zowel Spanje als de coalitie Engeland-Holland te dwingen een voor hem voordelige vrede te sluiten. Het eventueel belegeren en innemen van Gent betekende voor hem minder het behalen van een overwinning dan het scheppen van een psychologisch effect; al zijn tegenstrevers moesten ervaren waartoe de Zonnekoning in staat was. Zijn "wandeling" naar Vlaanderens hoofdstad moest derhalve zo spectaculair mogelijk gemaakt worden. Aan de verhoopte vreugde moest iedereen zijn part mogen krijgen. Daarom nam hij een legertje hovelingen op sleeptouw en liet hij zich vergezellen van de koningin en zijn minnaressen. Zijn maîtresses, dat klinkt beter. Het was te Merelbeke dat hij zijn hoofdkwartier inrichtte.

28 februari

Gouverneur-generaal Villa-Hermosa, hopen de aldus het krijgsgewoel ver buiten Gent te houden, zendt een aanzienlijk gedeelte van zijn leger (27 bataljons infanterie en 40 eskadrons ruitery) naar Ieper om het garnizoen van die stad te versterken.

1 maart

Opschudding te Gent : vernomen wordt dat maarschalk d'Humières met zijn ruitery al de naar de stad leidende wegen geblokkeerd heeft. De Gentenaars haasten zich de sluisen open te zetten zodat in een minimum van tijd driekwart van de omgeving blank staat.

Don Francisco de Pardo, de plaatscommandant van Gent, ziet zich een uiterst moeilijke taak toebedeeld. Met nauwelijks een paar bataljons voetvolk en wat geschut zal hij het hoofd moeten bieden aan een overweldigende overmacht.

6 maart

Hij dringt er bij de magistraat op aan de burgers effectief bij de verdediging van de stad te betrekken. Om die medewerking aanlokkelijk te maken worden in het vooruitzicht gestelde privileges als pasmunt gebruikt. Al de gilden zijn voor het opnemen van de wapens niet te vinden. De Spanjaarden liggen hun niet nauwer aan het hart dan de Fransen. Alleen de prinsenkinderen (vleeshouwers en visverkopers), de brouwers en de schippers "onder de conduite van Joncheer Jan de Kerchove, heere van Vaulx, en heurlieden heuversten" gaan post vatten achter de stadsmuur of in het fort.

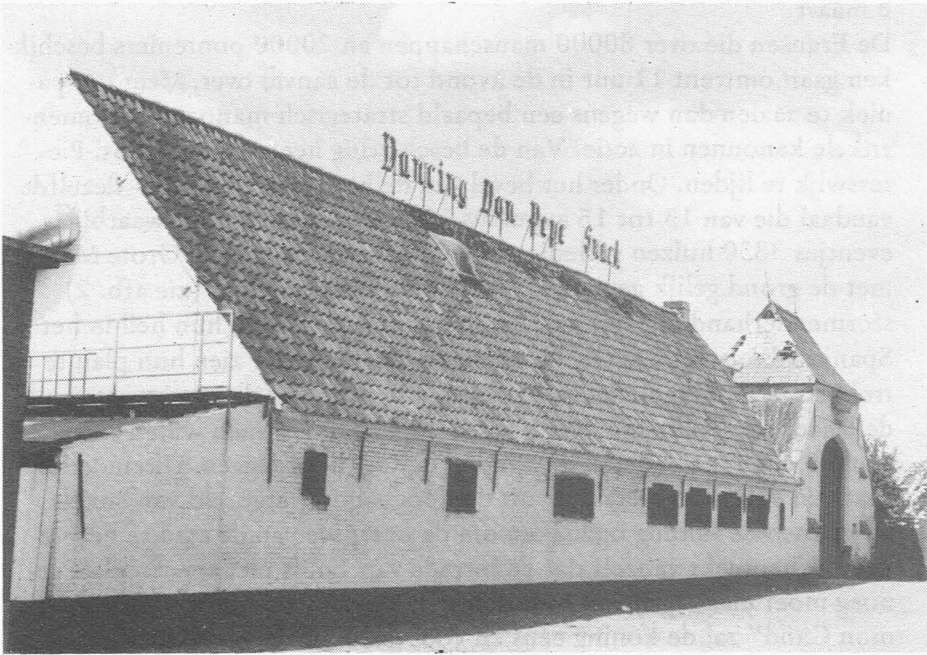
8 maart

De Fransen die over 80000 manschappen en 20000 ponteniers beschikken gaan omtrent 11 uur in de avond tot de aanval over. Meer om paniek te zaaien dan wegens een bepaald strategisch manoeuvre, komen enkele kanonnen in actie. Van de beschieting heeft vooral de St.-Peterswijk te lijden. Onder het bevel van de hertog de Villeroy - dezelfde vandaal die van 13 tot 15 augustus 1695 Brussel beschoot waarbij eventjes 3830 huizen volledig vernield werden en heel de Grote Markt met de grond gelijk gemaakt - worden de twee bastions (zie afb. 2) stormenderhand ingenomen. Pardo's soldaten zoeken hun heil in het Spanjaardskasteel. De Gentse strijders moeten maar zien hun plan te trekken. Wat de te nemen maatregelen betreft zijn de magistraat en de Raad van Vlaanderen verre van eensgezind. De enen willen weerstand bieden, de anderen de handen in de schoot leggen. Uiteindelijk gaat een delegatie bestaande uit de hoogbaljuw vergezeld van enkele schepenen de koning opzoeken om de overgave van de stad te bespreken. Het spreekt vanzelf dat de intrede van Louis niet spectaculair genoeg moet plaats grijpen. Keizer Karels slogan "Je mettrez Paris dans mon Gand" zal de koning eens en voor goed uit de geschiedenisboeken verdrijven.

Tot plaatscommandant wordt generaal de Montbron aangesteld. Deze tiran zal van maart tot september zijn intrek nemen in de grootste burgerlijke woning van Gent : het Hof van Wackene alias Hotel de Nockere, gelegen aan de Poel. Een klein paleis dat gedurende eeuwen tot pleisterplaats gediend had voor prins en koning. Onze Filips de Goede verbleef er van 24 april tot 18 mei 1457. Keizer Karels zoon, de latere Filips II, zaliger gedachtenis, overnachtte er op 7 september 1555. Karel zelf, vergezeld van twee zijner dochters en van Filips, vooraleer voor goed naar Spanje te trekken, verbleef er van 11 tot 28 augustus 1556. De beruchte Willem van Oranje nam er zijn intrek in 1577. In maart 1587 waren de ambassadeurs van de Engelse koningin Elisabeth er te gast. Enzovoort. U moet niet vragen hoe de triomferende soldateska huis hield in de door hen bezette woningen. Gelukkig dat de miserie van korte duur zal zijn.

9 maart

De Fransen maken zich gereed het Spanjaardskasteel met groot geweld aan te pakken, in de mening verkerend met een talrijk goed bewapend garnizoen te maken te hebben. In werkelijkheid was dat garnizoen slechts een flauw beestje, dat zeker niet meer had kunnen doen dan wat blaffen. De Pardo oordeelde het dan ook verstandig aan de koning een eervolle ontruiming van het kasteel voor te stellen. Met

Afb. 4.

De hoeve gelegen tussen de Hundelgemse Steenweg en de Schelde, op het grondgebied van Merelbeke aan de Verloren Broodstraat, waar Lodewijk XIV ingekwartierd was tijdens het beleg van Gent. Thans herschapen in een danszaal DON PEPE SNACK.

(Foto D. Janssens)

opgeheven hoofd ging hij zelf zijn overgave aan Lodewijk aanbieden die ze met beide handen aanvaardde. Hij was zelfs zo ridderlijk de overwonnene te complimenteren.

Op heel de lijn was die Gentse historie een fameuze overwinning voor de Zonnekoning. "Ainsi le roi par sa conduite, se rend en six jours maître de cette ville si renommée, qui fesoit autrefois la loy à ses princes même, et qui prétendoit égaler Paris par la grandeur de son enceinte et le nombre de ses habitants" Racine, Précis historique; aangehaald door de Lettenhove.

25 maart

Niettegenstaande de naar Ieper gezonden versterkingen moet deze stad zich overgeven.

Niet lang maar toch nog veel te lang duurde de Franse bezetting van onze stad.

10 augustus (dus verleden maand precies 300 jaar geleden)

De Hollandse diplomatie vermocht het "het" wonder te verrichten te

Afb. 5.

Rechts van de monumentale ingangspoort werd een stenen plaat
aangebracht die aan dat historisch feit herinnert.

IN MAART 1678 TIJDENS HET BELEG
VAN GENT HIELD LODEWIJK XIV
KONING VAN FRANKRIJK ZIJN VERBLIJF
IN DIT HOF ZIJNDE HET VERLOREN BROOD-HOF
ARCH(ieven) DER S. PIETERS-ABDIJ

(Foto D. Janssens)

Nijmegen : de Vrede van die naam wordt getekend. In feite een heel kortstondige vrede, een vluchtig vrede-tje. U hebt maar te denken aan de barbaarse vernieling van Brussels mooiste gebouwen. En ware het niet geweest dat barmhartige handen het beeldje in veiligheid gebracht hadden, ook Brussels eerbaarste en meest geëerde burger, Manneken Pis, ware toen een zeer eerloze dood gestorven.

*

* *

In verband met dit onzalig stukje geschiedenis moge ik de aandacht vestigen op een document dat zo goed als onbekend gebleven is maar dat daarom nog niet als onbelangrijk zijnde in het vergeetboek mag blijven liggen. Het betreft een handschrift dat bewaard wordt in de G.U.B. (G 2325) en dat deze veelzeggende titel draagt : *van het beleigh van Gent het welke begost den 1 maerte ende eyndigde den 8 dito 1678 door den koninck van Vrakerijck selfs in persooone.*

De anoniem gebleven auteur van het lied zal wel geweten hebben waarom hij onbekend wenste te blijven. Hij hield niet alleen de zot met de vechtende gemeentenaren, hij nam ook de plaatscommandant lekker in het ootje. Iets dat hem door de eventueel zegevierende Spanjaard erg kwalijk zou genomen worden. Vooral als het moest blijken dat hij iemand was die zich wegens zijn betrekking het schrijven ervan niet veroorloven mocht. Denk eens aan dat die iemand een stadhuisklerk, een gildeman, een schoolmeester was. Hoe dan ook schijnt onze - waarschijnlijk niet-professionele - amateur-straatliedjesrijmelaar het niet zo slecht gedaan te hebben. Dat zijn tamelijk vlot geschreven regels in onze ogen van een minder fatsoenlijk gehalte waren ? In de 17de eeuw was men niet zo kieskeurig op zijn uitdrukkingen en niet gewend een blad voor de mond te nemen. Twee personages moeten het vooral ontgelden. Lieven van wie we niet weten of hij de aanvoerder van de Gentse militie was, jonkheer de Kerckhove, of alleen maar een gilde- deken, misschien van de schippers, en anderzijds Franciscus de Pardo op wiens knevels Lieven het toch zo gemunt heeft.

Het staat als een paal boven water dat het lied direct na de dramatische gebeurtenis geschreven werd, nog vóór het sluiten van de Vrede van Nijmegen. Wie zou het inderdaad in zijn hoofd krijgen jaren na het voorval spotdichten uit zijn mouw te schudden ? Trouwens, klinkt het lied niet uitgesproken actueel ? Daarmee weze niet beweerd dat de G.U.B. het authentiek, dus door de dichter eigenhandig geschreven tekst bezit. Wel integendeel, want heel waarschijnlijk is dat manuscript verloren gegaan. Wat we afschrijven is garant een 18de-eeuwse kopie. Dat is af te leiden uit het gebruikte geschrift. Heeft de kopiist veel of weinig aan de 29 strofen tellend lied geprutst ? Waarschijnlijk niet want anders zou hij de platte tekst "gekuist" hebben. Wat voor ons jammer zou geweest zijn. We publiceren dus het lied zoals het waait en draait, met zijn stijl, zijn spelling, zijn gewaagde woordenkeus. Maar ook - vooral - met zijn humor en zijn spotzucht. Slechts waar het broodnodig leek hebben we sommige niet al te bevattelijke gezegden in margine verklaard. We dachten er dan ook geen ogenblik aan het 100 % volks stukje literatuur te hertalen.